

סעודה שלישית ביו"ט שחל במוצ"ש

ראיתי בעלון "בית נאמן" שכתוב שהיכא שיו"ט חל במוצאי שבת (כמו השנה) שאפילו מי שאין דרכו להתפלל "מנחה גדולה", יתפלל מנחה גדולה כדי שיוכל לאכול סעודה שלישית אחרי תפילת מנחה, ולפני מנחה קטנה.

ולענ"ד אין זה נכון, ועדיף להתפלל מנחה קטנה ואח"כ לאכול כביצה ויותר (עם לפתן או חתיכת דג), ויצא ידי"ח סעודה שלישית, בלי שיעבור על האיסור לקבוע סעודה ע"ש ועיו"ט, וגם יתפלל בזמן שאינו "בדיעבד".

ואפילו אם אינו רוצה לאכול אחרי מנחה קטנה, נראה שעדיף לאכול סעודה שלישית לפני תפילת מנחה, מלהתפלל מנחה גדולה.

זמן מנחה

כתב הרמב"ם (תפילה ונשיאת כפים ג, ב) כבר אמרנו שתפילת המנחה כנגד תמיד של בין הערבים תקנו זמנה, ולפי שהיה התמיד קרב בכל יום בתשע שעות ומחצה תקנו זמנה מתשע שעות ומחצה והיא הנקראת מנחה קטנה, ולפי שבערב הפסח שחל להיות בערב שבת היו שוחטין את התמיד בשש שעות ומחצה, אמרו שהמתפלל מאחר שש שעות ומחצה יצא, ומשהגיע זמן זה הגיע זמן חיובה וזו היא הנקראת מנחה גדולה. מבואר בדבריו שעיקר זמן תפילת מנחה היא מזמן מנחה קטנה, אלא שאם התפלל מזמן מנחה גדולה יצא.

וכן נפסק בשו"ע (או"ח רלג, א) וז"ל מי שהתפלל תפילת המנחה לאחר ו' שעות ומחצה ולמעלה, יצא. ועיקר זמנה מט' שעות ומחצה ולמעלה עד הלילה לרבנן, ולרבי יהודה עד פלג המנחה שהוא עד סוף י"א שעות חסר רביע.

וכתב המשנ"ב (ס"ק א) דתפילת המנחה כנגד תמיד של בין הערבים תקנוה, וזמן שחיטתו מדאורייתא התחלתו אחר שש שעות ומחצה דהיינו חצי שעה אחר חצות היום, ורק משום כדי שיהיו יכולין להקריב קרבנות יחיד מקודם, [שאחר התמיד של בין הערבים אסור להקריב שום קרבן], לכן היו מאחרין הקרבנות בכל יום עד ט' שעות ומחצה, לבד מערב פסח שחל להיות בע"ש שהיו שוחטין התמיד בשש שעות ומחצה, וע"כ עיקר זמן תפילת המנחה לכתחלה הוא מט' ומחצה ולמעלה כנגד התמיד שהיו מקריבין בכל יום. ומ"מ אם התפלל משש ומחצה ולמעלה יצא אחרי דעיקר זמנו של תמיד מדאורייתא מתחיל מאותו זמן. ויש מהראשונים שמקילין לכתחלה משש שעות ומחצה ולמעלה, ועכ"פ אם רוצה לאכול או לצאת לדרך או שעתה יוכל להתפלל עם הצבור, ואם ימתין על מנחה קטנה לא יהיה לו מנין לכו"ע מותר להתפלל לכתחלה משש שעות ומחצה ולמעלה. [ומה"ט כתוב ב"לוח א"י" שע"פ שחל להיות בשבת יתפלל "מנחה גדולה", משום דאז באמת הקריבו התמיד בשש ומחצה].

ויש לדון א"כ האם כדי שיאכל סעודה שלישית אחרי תפילת מנחה, די בזה כדי להתפלל מנחה בזמן של בדיעבד.

זמן אכילת סעודה שלישית

כתוב בשו"ע (או"ח רצא, ב) זמנה (של סעודה שלישית) משיגיע זמן המנחה, דהיינו משש שעות

ומחצה ולמעלה, ואם עשאה קודם לכן לא קיים מצות סעודה שלישית. וכתב הרמ"א די"א דאסור לשנות מים בין מנחה למעריב בשבת, דאז חוזרים הנשמות לגיהנם, וע"כ אין לאכול סעודה שלישית בין מנחה למעריב, אלא יאכל אותה קודם מנחה. וי"א דיותר טוב להתפלל מנחה תחלה (רמב"ם וטור והגמ"ר והגמ"י פ"ל ואגור), וכן נוהגים לכתחלה בכל מדינות אלו, ומ"מ אין לשנות מים מן הנהרות, אבל בבית שרי וכ"ש שאר משקין דשרי.

מקורו הוא ברמב"ם הובא בטור (או"ח רצא) וז"ל הטור, הרמב"ם ז"ל כתב הולך לביה"מ וקורא עד המנחה, ומתפלל מנחה, ואח"כ קובע סעודה. ונראה דהכי עדיף טפי דכיון שהגיע זמן המנחה אסור לאכול עד שיתפלל.

ועי' במשנ"ב (רצא ס"ק י) שמביא דברי הטור שה"ט שאין לאכול סעודה שלישית לפני תפלת מנחה משום דאסור לאכול עד שיתפלל, והדעה הראשונה ס"ל דסעודה קטנה שרי כמ"ש בסמ"ב רל"ב.

אכילה קודם מנחה

כתוב בשו"ע (או"ח רלב, ב) ולא לאכול אפילו סעודה קטנה סמוך למנחה גדולה. וכתב הרמ"א וי"ח וסבירא להו דסעודה קטנה מותר, ואינו אסור רק בסעודת נשואין או מילה, וי"א דאפילו סעודה גדולה סמוך למ"ג שרי, וי"א דסעודה קטנה אפילו סמוך למנחה קטנה שרי, ונהגו להקל כשתי הסברות, דהיינו בסעודה גדולה סמוך למנחה גדולה, ובסעודה קטנה סמוך למנחה קטנה. ואפשר הטעם משום דעכשיו קורין לבית הכנסת, לא חיישינן דלמא יפשע ולא יתפלל. מיהו בסעודה גדולה יש להחמיר אפילו סמוך למנחה גדולה, ואפילו אם התחיל קודם לכן, כשמגיע מנחה קטנה והשעה עוברת, צריך לקום ולהתפלל.

ועי' במשנ"ב (ס"ק ו) דמזה שכתב "אפילו סמוך למ"ק", משמע דכשהגיע זמן מנחה קטנה מודה דאסור להתחיל, ובהגהת מרדכי מיקל גם בזה ודעתו דאין איסור אלא בסעודה גדולה סמוך למ"ק, וכן משמע במהרי"ו דנהגו העולם להקל אף לאחר שהגיע זמן מנחה קטנה.

ולפי"ז מבואר שמעיקר הדין ולפי המנהג שמותר לאכול סעודה קטנה קודם מנחה קטנה, א"כ אין בעיא גם לאכול סעודה שלישית לפני שמתפלל מנחה. ובפרט אם אוכל רק "סמוך" למנחה קטנה. א"כ בוודאי עדיף להתפלל בזמן מנחה קטנה ולאכול סעודה שלישית לפני תפלת מנחה, במקום להתפלל מנחה שאינו יוצא אלא בדיעבד. ומבואר במשנ"ב (ס"ק כד) שסעודת שבת ויו"ט לא מקרי סעודה גדולה, וכ"ש סעודה שלישית שאין הדרך לאכול הרבה, ורק "יוצאים ידי חובה" (יוצא צו זיין), ובפרט בעיו"ט שיקפיד לא לאכול הרבה.

אכילת סעודה שלישית אחרי מנחה קטנה

ואפילו מי שרוצה להחמיר להתפלל מנחה לפני אכילת סעודה שלישית, נראה שיכול להתפלל אחרי מנחה קטנה ויאכל קצת יותר מכביצה (אפילו עם לפתן), ובזה אין בעיא שאוכל סמוך ליו"ט. והוא על פי מש"כ המשנ"ב (או"ח רצא, יז), וז"ל ואפילו אם חל יום טוב במו"ש שאי אפשר לו לאכול סעודה שלישית בסוף היום כנהוג, שהרי ראוי לו להמנע מלקבוע אז סעודה בעיו"ט כמו בע"ש, מ"מ אם יודע שיוכל אז לאכול עכ"פ כשיעור ביצה ויותר וכנ"ל בס"א לא יחלק סעודת שחרית לשתיים, דהא י"א דאסור לעשות כן משום ברכה שאינה צריכה.

ועי' ביה"ל שמביא דברי המג"א שאם יודע שיוכל לחזור ולאכול קודם שעה עשירית, אז אין לו לחלק סעודת שחרית לשתים היכא שנמשך עד אחרי מנחה גדולה. וכתב הביה"ל שה"ט שחולק עליו משום דצ"ע הלא אף בסוף היום אינו אסור רק לקבוע סעודה, אבל מעט פת כביצה ויותר, אף כשחל עיו"ט בחול מותר. ודוחק גדול לומר משום דהיא מצות שבת גריעא דחשיבא כסעודה קבועה, וכמו שמצינו במקו"א דשבת קובעת, דזה אין שייך לעניננו, דעיקר הטעם הוא משום כדי שתהיה אכילתו בלילה לתאבון. וכן מצאתי בעז"ה בבאור הגר"א (סימן תקכ"ט ס"א) בהג"ה בהדיא כמו שכתבנו.

איזה עדיף

ועדיין יש לדון איזה עדיף, להתפלל אחרי מנחה קטנה ולאכול כביצה ועוד, או לאכול אחרי מנחה קטנה ולהתפלל אח"כ.

והנה לגבי האיסור לאכול בע"ש ויו"ט, כתוב בשו"ע (או"ח רמט, ב) שאסור לקבוע בע"ש סעודה ומשתה שאינו רגיל בימי החול, ואפילו היא סעודת אירוסין, מפני כבוד השבת, שיכנס לשבת כשהוא תאב לאכול, וכל היום בכלל האיסור. וכתב הרמ"א שסעודה שזמנה ע"ש, כגון ברית מילה או פדיון הבן, מותר, כן נ"ל וכן המנהג פשוט. **ולאכול ולשתות בלי קביעות סעודה, אפילו סעודה שרגיל בה בחול, כל היום מותר להתחיל מן הדין, אבל מצוה להמנע מלקבוע סעודה שנהוג בה בחול, מט' שעות ולמעלה.**

יוצא שלגבי אכילת סעודה שרגיל בחול אחרי מנחה קטנה, מעיקר הדין אין שום בעיא כלל, אלא **שמצוה למנוע מלקבוע סעודה.** אבל לגבי האיסור לאכול לפני מנחה, יש דעות שמעיקר הדין אסור, ואע"פ שכתב הרמ"א שהמנהג להקל אפילו בסעודה קטנה לפני מנחה קטנה, אבל הרי כתב הטעם משום שסומכים על קריאת השמש, והיום אין קריאת השמש. א"כ לכאורה יותר חמור לאכול לפני תפלת מנחה מלאכול סעודה שלישית אחרי מנחה קטנה ע"ש יו"ט, ובפרט אם אינו אוכל אלא כביצה ועוד דאז לפי המשנ"ב אין שום בעיא.